

5. Вітренко-Хрустальова Т.М. Концептуальні засади стратегії державного регулювання інноваційного розвитку економіки України / Т.М. Вітренко-Хрустальова // Актуальні проблеми державного управління. – 2013. – № 2. – С. 59–67 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2013_2_10.
6. Инновационный менеджмент: концепции, многоуровневые стратегии и механизмы инновационного развития : [учеб. пособ.] / Под ред. В.М. Аньшина, А.А. Дагаева ; 3-е изд., перераб., доп. – М. : Дело, 2007. – 584 с.
7. Куценко Т.М. Теоретичні основи формування стратегії інноваційного розвитку в контексті інтенсифікації інноваційних процесів / Т.М. Куценко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2012. – № 4. – С. 308–317.
8. Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь / За заг. ред. В.М. Геєця [та ін.] ; НАН України. – К. – 2015. – 336 с.
9. The Global Competitiveness Report 2014-2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2014-2015>.
10. Свидерський П.В. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку промислових підприємств / П.В. Свидерський // Економіка и управление. – 2011. – № 6. – С. 145–151.

УДК 336.71

Сегеда Л.М., аспірант,
викладач кафедри банківської справи
Тернопільський національний економічний університет

ВІДНОВЛЕННЯ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЗАСОБАМИ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Сегеда Л.М. Відновлення банківського кредитування реального сектору засобами грошово-кредитної політики як ключовий фактор розвитку національної економіки. У статті проаналізований сучасний стан банківського кредитування реального сектору економіки. Окреслено основні проблеми, які стримують активізацію взаємодії реального та банківського секторів. Визначено роль НБУ в стимулюванні фінансової підтримки пріоритетних галузей економіки. Запропоновано напрями активізації кредитування банками господарюючих суб'єктів.

Ключові слова: реальний сектор, банківське кредитування, економіка, банки, інвестиції.

Сегеда Л.М. Восстановление банковского кредитования реального сектора средствами денежно-кредитной политики как ключевой фактор развития национальной экономики. В статье проанализировано современное состояние банковского кредитования реального сектора экономики. Определены основные проблемы, сдерживающие активизацию взаимодействия реального и банковского секторов. Определена роль НБУ в стимулировании финансовой поддержки приоритетных отраслей экономики. Предложены направления активизации кредитования банками хозяйствующих субъектов.

Ключевые слова: реальный сектор, банковское кредитование, экономика, банки, инвестиции.

Segeda L.M. Restoration of bank crediting of real sector by means of monetary policy as a key factor in the development of national economy. The article analyzes the current state of the real sector bank's crediting. The main problems that hinder activation of interaction between the real and banking sectors are identified. The role of the NBU in stimulating financial support of priority sectors of the economy are determined. We suggested directions of activation bank crediting businesses.

Keywords: real sector, bank crediting, economy, banks, investments.

Постановка проблеми. Протягом останніх трьох років грошова-кредитна політика в Україні формувалася під негативним впливом політичної нестабільності та військових дій на сході країни, продовжується зниження ділової активності суб'єктів господарювання та падіння обсягів виробництва. За таких обставин виникає загострення проблеми дефіциту кредитних ресурсів для підтримки та розвитку реального сектору економіки, який виступає основою конкурентоспроможності

національної економіки, адже він включає приватні господарюючі підприємства й організації (у тому числі домашні господарства) і практично забезпечує виробництво товарів і послуг, пропозицію та реалізацію їх на внутрішньому і світовому ринках, формує попит на товари і послуги для особистого та виробничого споживання. І саме тут створюється значна додана вартість. А від показників розвитку і діяльності приватної нефінансової сфери залежать провідні якісні властивості економіки держави.

Отже, пошук можливостей активізації банківського кредитування реального сектору економіки в силу нестачі та незабезпеченості власними фінансовими ресурсами господарюючих суб'єктів виступає важливим та пріоритетним завданням на сучасному етапі економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання кредитування реального сектору та пріоритетних галузей економіки висвітлені в працях низки як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, зокрема Т.Г. Долгопятова, А.А. Бурдіна, А.В. Буздальн, А.Ю. Даванкова, Ю.С. Масленченкова, А.М. Тавасієва, О.В. Дзюблюка, Л.М. Прийдун, М.Н. Тоцького, В.А. Хусаїнова, В.П. Рибіна, М.І. Берковича, Ю.Б. Зеленського та ін. Однак, не заперечуючи вагомості наукові здобутки, отримані зазначеними авторами, недостатньо вивченими залишаються питання, що розкривають вплив взаємодії сукупності факторів зовнішнього і внутрішнього середовища на процес взаємодії банківського і реального секторів економіки в умовах нестабільності на фінансових ринках, а також шляхів підвищення якості та стійкості взаємодії таких секторів.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз стану кредитування банками України реального сектору та визначення ролі НБУ в його активізації. Відповідно до мети, передбачається вирішити такі завдання: охарактеризувати проблеми банківського кредитування реального сектору, проаналізувати сучасний стан та чинники, які їх спричиняють й окреслити напрями стимулювання кредитної активності банків.

Виклад основних результатів. У сучасних умовах, коли в нашій державі характерним є недостатність фінансових ресурсів у зв'язку зі значним бюджетним дефіцитом, інвестиційною непривабливістю України через політичну та економічну нестабільність, продовженням військових дій провокується зниження ділової активності суб'єктів господарювання та практично унеможливується залучення достатніх обсягів зовнішніх ресурсів. У цьому разі великі сподівання покладаються саме на вітчизняний банківський сектор, який мав би стати тією ключовою частиною, котра дала б змогу забезпечити стабільний розвиток реального сектору економіки.

На жаль, діяльність суб'єктів господарювання в Україні нині стикається із низкою проблем, які суттєво відрізняють її від підприємництва більшості країн із розвинутими ринковими відносинами, це:

- низький рівень технічного оснащення підприємств за значного інноваційного потенціалу, адже моральне і фізичне зношення обладнання нині перевищує 50%, а середній строк використання устаткування на більшості підприємств становить більше 20 років;

- низький управлінський рівень, брак знань, досвіду та культури ведення справ в умовах ринкових відносин;

- упущення продуктивності через прагнення до максимальної самостійної діяльності, тоді як більшість зарубіжних малих підприємств працюють на умовах франчайзингу, субпідряду тощо;

- недосконалість продукту виробництва через поєднання в межах одного малого підприємства декількох видів діяльності та неможливість здебільшого орієнтуватися на однопродуктову модель розвитку, але більш вдосконалену;

- відсутність системи самоорганізації та недостатня інфраструктура підтримки малого підприємства;

- недоступність повної інформації про стан та кон'юнктуру ринку, низький рівень консультаційних послуг та спеціальних освітніх програм;

- слабкість державної фінансово-кредитної підтримки;

- недовіра західних партнерів;

- негативне психологічне ставлення населення до підприємців.

В умовах становлення ринкових відносин в Україні на розвиток реального сектору суттєвий негативний вплив мають також певні макроекономічні чинники:

- обмеженість внутрішнього попиту та наявність кризи збуту на зовнішньому ринку;

- вкрай незначна інвестиційна активність, труднощі переливу коштів із фінансового в реальний сектор економіки;

- утруднений доступ до кредитних ресурсів, більша частка яких забезпечувала б операційну діяльність, що, відповідно, призводить до швидкого негативного впливу на господарські обороти;

- нищівні наслідки від девальвації гривні, що, відповідно, посприяло підвищенню собівартості продукції, значна частка складників якої, навіть не маючи імпортного походження, має ціну, номіновану в іноземній валюті;

- рекордне зростання збитковості (особливо в 2016 р., коли максимальний показник збитку в усій історії банківської системи України становив 159,4 млрд. грн., який був спровокований доформуванням резервів «ПриватБанком») та скорочення капіталізації банківської системи [1];

- гостре зростання невизначеності навіть найближчої перспективи, яке пов'язане з непрогнозованістю політики держави та воєнною агресією.

Саме під впливом цих як зовнішніх, так і внутрішніх факторів формується суперечність між об'єктивно високою соціально-економічною значущістю суб'єктів господарювання та їх низькою платоспроможністю і кредитоспроможністю.

Хоча 2016 р., згідно з розрахунками НБУ, загалом можна вважати позитивним, адже нарешті почалося зростання індексу виробництва базових галузей, яке сягнуло 14,4% (у 2015 р. він скоротився на 11%), щоправда, це відбулося переважно за рахунок істотного внеску сільськогосподарського

виробництва, індекс якого зріс на 66,4%, адже врожайність цього року перевершила найоптимістичніші прогнози [2]. Та й обсяг інвестицій в Україні у 2016 р. зріс на 16,4% (204,5 млрд. грн.), але слід урахувати, що питома вага валового нагромадження основного капіталу у ВВП становила лише 13,2%. Тобто розміри інвестування не досягли того прийняттого навіть мінімального рівня, достатнього для підтримки виробничих потужностей та соціальних об'єктів. Тим більше що їх усе ще недостатньо для базових інновацій і технологічного оновлення, адже ступінь зносу основних засобів у середньому по економіці становить 60,1% за середнього терміну використання 20 років. А недостатнє інвестування веде до втрати конкурентоспроможності національної економіки, занепаду основних фондів та збільшення собівартості продукції, що призводить до подальшого недоінвестування виробництва.

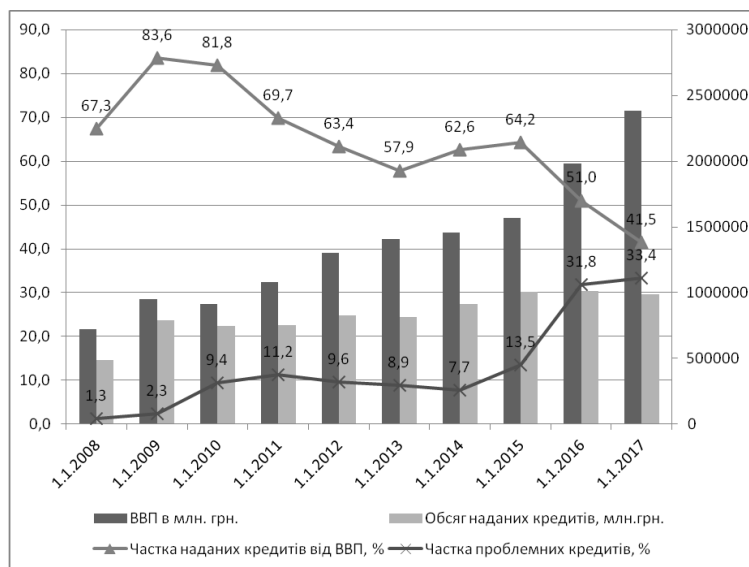
Нині найбільший обсяг інвестицій, що надходить у промисловість (33,6% внутрішніх та 29,4% іноземних інвестицій), пояснюється ефектом масштабу (часткою внеску в економіці), а не реальною привабливістю галузі для інвесторів. Перші місця за обсягами залучених інвестицій посідають виробництво харчових продуктів, напоїв, тютюнових виробів та металургія (17% та 12% відповідно). Проте, на превеликий жаль, галузі, що традиційно вважаються локомотивами економічного зростання, відчувають дефіцит банківського кредитування, зокрема незначними є інвестиції у машинобудування, відтворення основних засобів якого формує цикли економічного піднесення (рис. 1).

Аналіз даних рис. 1 дає змогу впевнитись у тому, що вітчизняна банківська система тривалий період не є істотним джерелом інвестиційних ресурсів для сфери реального виробництва.

Незважаючи на несуттєве зниження обсягів кредитування в Україні, питома вага до ВВП стрімко падає до 41,5 %, тому можна зробити висновок про вкрай низьку активність українських банків у забезпеченні темпів економічного зростання. Гострим залишається й питання проблемної заборгованості в кредитних портфелях українських банків [4, с. 12]. Хоча сукупний борг підприємств перед банками за 2016 р. і скоротився 1%, одночасно виросла частка негативно класифікованих кредитів підприємствам – до 39% [2] (на 7 в. п.). Основною причиною позитивних змін у структурі заборгованості була реструктуризація внутрішніх

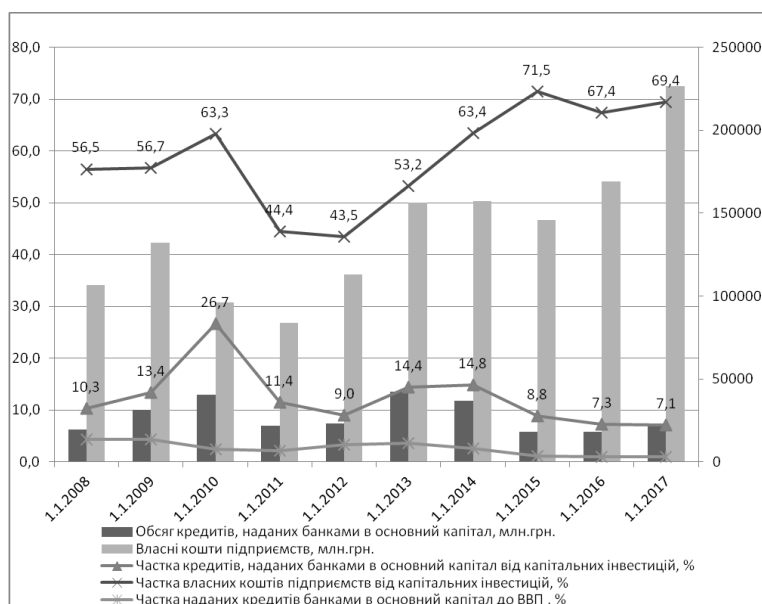
боргів – конвертація валютних запозичень у гривневі. Та банки продовжують визнавати ті проблемні борги, які їх позичальники перестали обслуговувати раніше. Це створює передумови для розчищення банками балансів від непрацюючих кредитів. Найпомітніше зростання частки проблемних боргів сталося в будівництві та металургії – галузях, які зберігають високе боргове навантаження.

Крім того, комерційні банки характеризуються високою залежністю від залучених ресурсів і слабкою концентрацією власного капіталу, а отже, низьким рівнем розвитку кредитно-інвестиційної

Рис. 1. Характер зміни економічних показників щодо наданих банками України кредитів та кредитів проблемних у розрізі 2008–2017 рр.

Джерело: складено за даними [1; 3]

Рис. 2. Характер зміни економічних показників щодо обсягу власних коштів підприємств та кредитів, наданих банками за 2008–2017 рр.

Джерело: складено за даними [1; 3]

діяльності. Усе це зумовлює появу певних проблем і протиріч у розвитку інститутів реального сектору економіки (рис. 2).

Так, у структурі інвестиційних ресурсів підприємств продовжують переважати власні кошти (71,8% від загального обсягу, 147 млрд. грн.), що свідчить про закритий характер економічного відтворення і сильну залежність стану інвестування в країні від прибутку підприємств, який майже не підкріплений ані державною підтримкою, ані кредитними коштами. А частка банківських кредитів як джерела капіталовкладень зменшилася до критичної цифри 7% (рис. 3). Така модель кредитування не відповідає цілям довгострокового розвитку, оскільки спрямована на споживання та підтримку поточної діяльності підприємств, а не на економічне зростання (частка кредитів банків у поточну діяльність коливається в межах 80%).

Рис. 3. Кредити нефінансових корпорацій за цільовим призначенням

Джерело: складено за даними [3]

Проте для забезпечення переходу на інвестиційно-інноваційний шлях розвитку економіки уже сьогодні слід підтримувати інноваційну діяльність, вкладати довгострокові кредитні інвестиції у наукомісткі, високотехнологічні галузі, що стане підґрунтям у майбутньому для високих темпів економічного зростання.

Якщо простежити кредитну діяльність банків у розрізі економічної діяльності (табл. 1), то можемо відзначити, що найбільші частки вкладень займають переробна промисловість та сфера торгівлі, тобто 56% від усіх наданих кредитів, спрямованих у невиробничий сектор.

Отже, негативні зміни у функціонуванні даних галузей можуть спричинити збільшення проблемних активів у кредитних портфелях банків. Більше того, галузевий ризик, суть якого проявляється у вкладенні коштів в одну або декілька галузей на

макрорівні, може спричинити сировинну орієнтованість економіки держави за відсутності підтримки інших галузей. Обсяг прострочених кредитів у даних галузях також займає значну питому вагу, зокрема в торгівлі хоча й знизилася, але становила на початок 2017 р. 22,2%, у переробній промисловості зросла до 48,6%, що свідчить про недостатню увагу банкірів до галузевого ризику.

Особливу увагу варто звернути на чинники, що гальмують розвиток кредитування реального сектору в Україні, адже через нестабільну вартість грошей в умовах високої інфляції і невизначеної курсової динаміки банкам загрожують надто

Таблиця 1
Динаміка наданих та прострочених кредитів у розрізі видів економічної діяльності [3]

Економічна діяльність	01.01.2014		01.01.2015		01.01.2016		01.01.2017	
	Частка кредитів, %	Частка прострочених кредитів, %	Частка кредитів, %	Частка прострочених кредитів, %	Частка кредитів, %	Частка прострочених кредитів, %	Частка кредитів, %	Частка прострочених кредитів, %
Торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	38,80	37,7	34,60	30,21	34	24,3	18	22,2
Переробна промисловість	19,6	25,9	23,60	35,47	25	45,4	38	48,6
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	7,3	10,2	7,72	6,41	10	8,6	13	7,8
Будівництво	7,25	8,6	7,13	6,4	5	5,8	4	5,2
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство	6,30	4,8	7,1	6,36	7	3,7	4	2,7
Діяльність транспорту та зв'язку	3,6	1,6	4,24	4,38	4	4,8	7	4,6
Інші	17,15	11,2	15,61	10,77	15	7,4	16	8,9

високі ризики від кредитної діяльності [5]. Та й українські підприємства ще від початку 2014 р. несли величезні збитки від курсових різниць. Лише початок 2017 р., який відзначився стабілізацією валютного курсу, знаменувався позитивним впливом на прибутки, що призвело до відносного пожвавлення економіки.

Незважаючи на зростання позитивної динаміки підприємств, їх заборгованість суттєво не змінилася, адже приросту банківського кредитування фактично не відбувається, доступ до зовнішніх ринків капіталу залишається обмеженим, погашення частини заборгованості під час реструктуризації проблемних боргів було стриманим через ще слабку платоспроможність позичальників. Сукупний борг підприємств перед банками за перше півріччя 2016 року скоротився лише на 1% завдяки окремим погашенням.

Також негативний вплив, що породжує дефіцит фінансових ресурсів несуть вилучення депозитів із банківської системи, несприятливий податковий режим щодо кредиторів та позичальників та невідомість інституційного середовища в умовах кардинального перегляду чинної нормативно-законодавчої бази.

Разом із тим кредитування реального сектору залишається досить ризиковим сегментом для вкладення ресурсів, тому що більшість підприємств працюють на застарілому обладнанні та є некредитоспроможними, а це, своєю чергою, може спричинити втрату доходів, а отже, знизити ефективність ведення банківського бізнесу, що відображається й на ціні кредитів. Високі ставки по банківських кредитах, які нині сягають близько 20%, вимагають відповідного забезпечення прибутковості позичальників задля можливості їх погашення. Висока вартість банківських кредитів в умовах економічної нестабільності потребує збільшення мінімальної суми прибутку для покриття фінансових витрат підприємства, а зростаючі фінансові витрати, відповідно, можуть призвести до збиткової діяльності, тобто негативного ефекту фінансового важеля. Відповідно, банки кредитують переважно короткострокові проекти, пов'язані з торгівлею та переробкою. Натомість процентні ставки по нових кредитах юридичних осіб на рівні вище 20% річних унеможливають кредитування галузі з довготривалим періодом реалізації проектів у реальному секторі економіки.

Саме тому в сучасних умовах першочергового значення набуває питання зниження ціни кредиту для реального сектору, адже позичальники не в змозі залучити інвестиційні кошти на прийнятних для них умовах та повернути позику (рис. 4).

Загалом у 2016 р. збитково працювало 33,3% підприємств. Ними допущено

167,95 млрд. грн. збитків. Значна кількість збиткових підприємств спостерігалася в таких видах економічної діяльності: операції з нерухомим майном (48%), транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність (40,7%), будівництво (34,3%) та промисловість (35,1%).

Причинами такої ситуації є висока залежність від дорогого імпорту, падіння експорту до Росії, а також те, що всі вищенаведені виробництва є основними споживачами послуг таких видів діяльності, як транспорт, виробництво та розподілення електроенергії, газу та води, а зростання тарифів суттєво збільшило витрати даних виробництв, що певною мірою призвело до скорочення фінансових результатів.

Очевидно, що в умовах слабкої, недостатньо капіталізованої, збиткової банківської системи активізація кредитної діяльності банків неможлива. Нині триває процес очищення та оздоровлення банківської системи. Її відновлення відбувається через виведення з ринку проблемних банків та установ, що займалися «відмиванням» грошей або іншими сумнівними транзакціями, та недопущення до керівних посад у діючих банках осіб, що сприяли банкрутствам банків у минулому, підвищення вимог до розміру статутного капіталу нових банків та затвердження плану щодо його підвищення у діючих банках і скасування можливості дострокового зняття депозитів населенням. Та банки, зіткнувшись із дефіцитом пасивів унаслідок їх вилучення населенням через ажіотаж із причини банкрутства великої кількості банків у результаті так званого «оздоровлення» банківської системи, були змушені обмежити кредитування та активізувати дострокове стягнення кредитів, що спровокувало звуження їх доходної бази. Натомість зросли витрати на формування страхових резервів під проблемні кредити.

Ще одним негативним фактором, що створює дефіцит кредитних ресурсів для реального сектору,

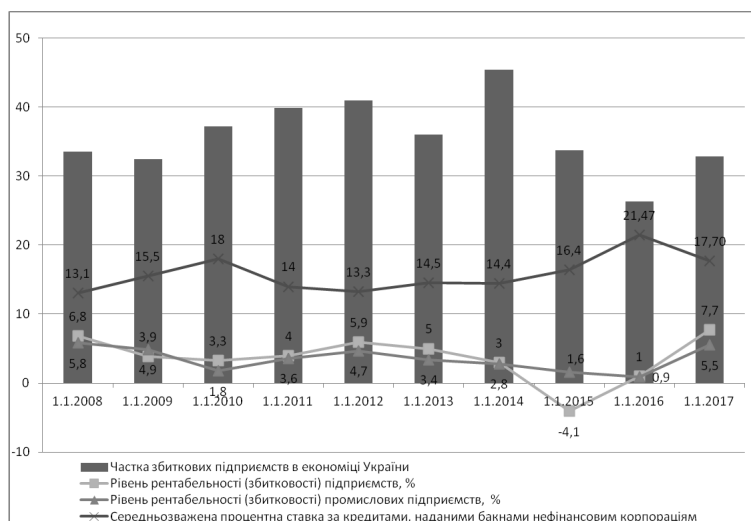

Рис. 4. Характер зміни кількості збиткових підприємств та рівня їх рентабельності

Джерело: складено за даними [3]

є перерозподіл тимчасово вільних коштів банків із кредитного портфеля в портфель боргових цінних паперів держави, адже високі процентні ставки, які пропонує держава (на рівні до 20% річних), суттєво знижують зацікавленість банків у кредитуванні реального сектору економіки, адже банки, розмішуючи надлишкову ліквідність у короткострокових (до 14 днів) сертифікатах НБУ за ставками на рівні 18% річних і вище або переводячи кошти зі сертифікатів НБУ у портфель ОВДП, уникають надлишкової ризиковості неповернення коштів. Ці два інструменти є безпечнішими та прибутковішими інвестиційними проектами (ОВДП для довгострокових вкладень, сертифікати НБУ – для короткострокових) на тлі проблемності більшості позичальників реального сектору.

За цих умов для стимулювання кредитування банками реального сектору необхідно прискорити темпами розвивати систему гарантії кредитів, які б надавалися пріоритетним галузям економіки. Аналізуючи зарубіжний досвід, можна відзначити, що є дві моделі розвитку таких систем: державні та змішані. У першому випадку держава здійснює фінансування через відкриття кредитних ліній у відповідних фондах на спеціальних умовах, надає гарантії, субсидії по виплаті процентів, через фінансові організації, перестрашування гарантії тощо. Гарантії можуть надаватися гарантійними фондами, програмами та спілками. Втім, при цьому необхідно забезпечити включення таких установ у систему нагляду та визначення відповідних нормативів та стандартів їх діяльності, а також податкових пільг під час кредитування реального сектору.

У другому випадку складається дворівнева система кредитування: міжнародні організації вкладають у рамках програм кредитування необхідні ресурси, а банки безпосередньо здійснюють пошук відповідних проектів та кредитують їх. Застосувати цю форму в Україні поки не вдалося через відсутність інституту гарантії і достатніх коштів у державному бюджеті.

Також для розширення обсягів кредитної сфери необхідно запровадити цільові лімітні аукціони та кредитні лінії в рамках рефінансування НБУ, кошти від яких будуть спрямовуватися на кредитування реального сектору та відображатися на коррахунках НБУ. Особливим складником стимулювання кредитної активності банків повинна також стати взаємозумовленість комерційного кредитування та кредитного регулювання НБУ. Зокрема, національний регулятор зобов'язаний активізувати структурну перебудову економіки країни в частині розвитку інноваційно-інвестиційних процесів, не стимулюючи при цьому інфляційних процесів. Дане завдання може бути реалізованою саме через інвестиційне кредитування. Тут типовим прикладом для наслідування може бути досвід Китаю, де центральний банк через механізм рефінансування

відповідних банків розвитку спрямовував грошові потоки на запровадження новітніх технологій виробничого процесу та осучаснення виробничого устаткування, що дало змогу здійснити структурну перебудову економіки країни.

Для активізації кредитування реального сектору варто також забезпечити відповідні умови та створити механізм податкового й бюджетного стимулювання як підприємств, так і банківських установ. Йде мова про використання кредитних канікул для підприємств, що кредитуються, та надання відповідних субсидій, виділення грантів для інноваційної сфери, пільгове кредитування. Для банків це часткове або повне звільнення від сплати податків за фінансування коштів на виробничу перебудову, переважно на реконструкцію та технічне переоснащення виробництв і впровадження інноваційних програм. Також варто запровадити нижчі регулятивні вимоги до діяльності банків, що кредитують модернізацію підприємств.

Україні необхідною також є всебічна підтримка держави в створенні механізму стимулювання банків щодо вкладення коштів у реальний сектор через удосконалення нормативно-правової бази в частині, що стосується умов взаємодії банківських установ із виробничим сектором, а також закладення більш вигідних умов такої взаємодії порівняно з іншими секторами. Тут також йдеться про обмеження на державному рівні продажу банкам державних цінних паперів (як боргових облігацій уряду, так і сертифікатів НБУ) та суттєве зниження їх доходності для активізації кредитування банками корпоративних позичальників, про відмову від практики продажу комерційним банкам депозитних сертифікатів овернайт як інструменту НБУ, що відволікає вільні ресурси банківської системи від кредитування підприємств реального сектору економіки, натомість надання НБУ учасникам ринку додаткових обсягів ліквідності (рефінансування) під цінні папери зі значно тривалішим (від шести або 12 місяців) терміном погашення виключно на рівні відпливу депозитів.

Орієнтиром для здешевлення кредитних ресурсів є поступове (на тлі стабілізації ситуації на грошово-кредитному та валютному ринках) зниження рівня облікової ставки та забезпечення позитивного рівня процентних ставок НБУ щодо прогнозованої базової інфляції, що б сприяло зниженню девальваційних та інфляційних очікувань, які значною мірою провокують інфляційні процеси, а також стимулювання НБУ додаткової капіталізації банків їх акціонерами, зокрема через поступову відмову від чинних обмежень руху капіталу.

Ще одним із можливих варіантів активізації кредитування реального сектору могло б стати створення механізму рефінансування надійних системних банків для подальшого спрямування цих коштів підприємствам реального сектору. Для цього

необхідне розроблення на рівні НБУ переліку індикаторів ефективності та механізму контролю реалізації таких схем. Ключовим принципом реалізації механізму структурного рефінансування має стати залежність обсягів та вартості кредитів, наданих НБУ комерційним банкам, від обсягів та якості кредитів, що надаються банками підприємствам реального сектору економіки.

Також розгорнути сферу кредитування реального сектору посприяло б розширення платоспроможного попиту, адже навіть за умови збільшення кредитування підприємств та зростання обсягу виробництва продукції її нікому буде продати, оскільки відсутній попит. Для суб'єктів господарювання позитивним буде підвищення фінансових показників діяльності, що збільшить їх шанси в отриманні кредиту. Саме тому потрібно заходами держави та НБУ стимулювати попит та знизити податковий тиск на вітчизняний бізнес, що призведе до імпульсу економічного зростання країни.

Важливу роль відіграло б розроблення державної програми стимулювання та розвитку виробничого сектору економіки, у результаті чого банки та підприємства мали б певний цільовий орієнтир свого розвитку, що зменшило б частку невизначеності їх функціонування.

Потрібно також удосконалювати механізм та урізноманітнювати джерела залучення ресурсів банківськими установами, що забезпечить їх довгостроковою ресурсною базою та дасть змогу уникнути проблеми надання «довгих» кредитів «короткими» коштами, що також впливає на рівень ризиковості банківської діяльності.

Варто створювати умови, які б зацікавили банківські установи в кредитуванні підприємств реального сектору та сприяли б зниженню ступеня

ризиків під час здійснення таких операцій. Українським є забезпечення належного правового та економічного середовища, яке б сприяло належному захисту інтересів як кредиторів, так і позичальників, наприклад у разі неплатоспроможності банку на законодавчому рівні встановлення додаткової майнової відповідальності його власників належним їм майном, що б унеможливило поширення в Україні практики ухилення від майнової відповідальності фактичних власників проблемних банків.

Висновки. Отже, банківське кредитування реального сектору є потужним джерелом фінансування підприємницької діяльності, що покликане забезпечити процеси розширеного відтворення в суспільстві за рахунок активізації інвестиційно-інноваційної діяльності, тому активізація банківського кредитування реального сектору економіки є важливим завданням економічної політики, вирішення якого матиме суттєвий соціально-економічний ефект для розвитку України. Проте низка специфічних особливостей розвитку підприємництва в Україні, складні внутрішні і зовнішні економічні умови його діяльності підвищують ризики банківського кредитування реального сектору, внаслідок чого виникає розрив між потребою підприємців у кредитах та спроможністю банківської системи її задовольнити. За цих умов реалізація економічної ролі банківського кредитування як рушійної сили розширеного відтворення ускладнюється. Подолати ж цю проблему можливо лише за рахунок тісної взаємодії всіх учасників фінансово-кредитного ринку: позичальників, банків, НБУ і держави, а визначення можливих моделей такої взаємодії й буде у сфері наших наукових інтересів як подальшого дослідження порушеного питання.

Список літератури:

1. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=40819104>.
2. Звіт про фінансову стабільність [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=32236491.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. Осадчий І. Шляхи вдосконалення роботи з проблемними активами банків України / І. Осадчий // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2011. – № 11. – С. 11–16.
5. Березовик В. Коли банки відновлять кредитування реального сектору економіки / В. Березовик [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://forbes.net.ua/.../1412072-koli-banki-vidnovlyat-kredituvan>.